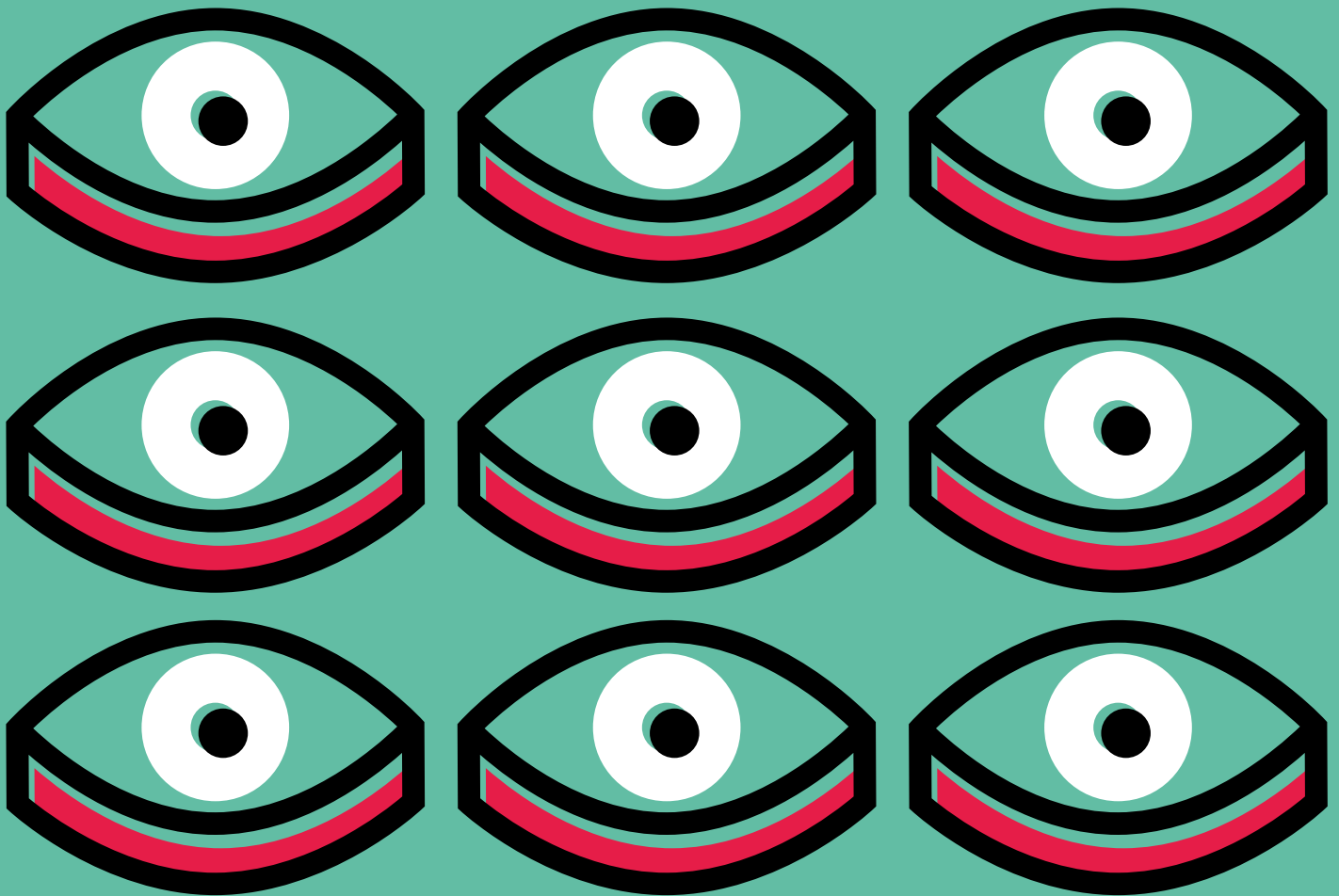


Ontwerpend leren
voor de toekomst:
verantwoordings-
publicatie



Leren in de **Metropo[o]lder** 2024-2025



Inleiding

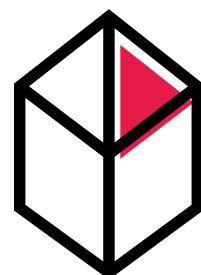
We leven in een tijd van grote ruimtelijke transitie, in lokaal, nationaal én mondiaal verband. Dat vraagt om betrokkenheid en actief burgerschap van de jonge generatie bij ontwerp en onderzoek op diverse schaalniveaus. Want juist jongeren zijn onlosmakelijk verbonden met de grote ontwerp-opgaven die zich wat betreft urgentie steeds zichtbaarder manifesteren.

Architectuur Instituut Rotterdam (AIR) ziet cultuureducatie als een belangrijke kracht om jongeren te betrekken bij de ruimtelijke opgaven voor stad en land. Uit deze noodzaak is ‘Leren in de Metropo(o)lder’ (LIDM) ontstaan. Binnen deze methodiek verbinden we jongeren via concrete ontwerp-opdrachten aan deze opgaven dankzij opdrachtgevers en professionals. Podium voor Architectuur (PvA) startte in 2010 met LIDM waarbij jongeren in de Metropoolregio Amsterdam kennismaakten met ontwerp en de ontwerpwereld. In 2018 is het LIDM-onderwijsprogramma uitgebreid naar de Metropoolregio Rotterdam Den Haag onder leiding van AIR.

In 2024 en het eerste half jaar van 2025 ontving AIR een subsidie van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (Open Oproep Platforms Ontwerpend Leren) om LIDM landelijk uit te rollen. In samenwerking met collega-architectuurinstellingen uit het netwerk van Coördinatie Lokale Architectuurinitiatieven (CoLA) werd gewerkt aan het opzetten van een landelijk platform.

Deze publicatie blikt terug op de totstandkoming van het landelijke programma, en toont hoe de afgelopen anderhalf jaar op verschillende plekken in Nederland is gewerkt met de LIDM-methodiek. Het resultaat is een verslag van de projecten, een bundeling van inzichten én een uitnodiging om samen verder te bouwen aan dit platform voor ontwerpend leren voor de toekomst.

Rotterdam, 15 september 2025



Inhoudsopgave

Over Leren in de Metropo(o)lder	6
Geleerde lessen en aanbevelingen	8
Zo werkt LIDM in de praktijk: verslagen van 9 architectuurinstellingen	
1. AORTA Utrecht	10
2. Archiklas Den Haag	12
3. ArchitectuurPunt Zoetermeer	14
4. CASA Arnhem	16
5. FASadE Amersfoort & NEOS	18
6. Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol	20
7. Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol	22
8. Stad en Architectuur Leuven	24
9. AIR Rotterdam	26
Ervaringsdeskundigen aan het woord	
Paul Splinter, AORTA	28
Sandra Schluchter, ArchitectuurPunt	30

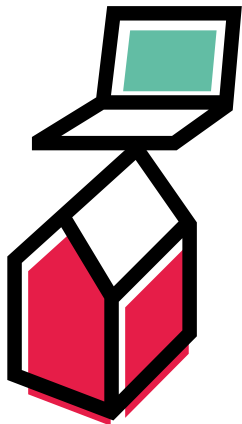
Colofon

Tekst
Lindy Kuit

Vormgeving
Stang Gubbels
Anneke van der Stelt

Redactie AIR
Barbara Luns
Lotte Wierikx

Mede mogelijk gemaakt door
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie



Over Leren in de Metropo(o)lder

“Leren in de Metropo(o)lder
groeit uit tot een stevig
platform voor ontwerpend
leren in Nederland.”



Wat zou er gebeuren als we jongeren zelf hun omgeving laten ontwerpen? Met het cultuur-educatieprogramma Leren in de Metropo(o)lder (LIDM) koppelen we ruimtelijke ontwerp vragen van échte opdrachtgevers aan jongeren, met als doel dat jongeren en professionals van elkaar leren. Het programma maakt jongeren bewust en enthousiast om na te denken over de omgeving waarin ze leven, waarbij ze kennismaken met professionals die te maken hebben met ruimtelijke opgaven. Bijvoorbeeld gemeentes, woningcorporaties, maar ook niet ruimtelijke opdrachtgevers als Stedin en Rijkswaterstaat. Zo is LIDM een belangrijk instrument voor kenniscirculatie tussen doelgroepen die elkaar niet gemakkelijk bereiken: van jongeren naar opdrachtgever en professionals, naar het onderwijs, ouders en hun sociale netwerk.

Projecten op maat

De projecten van LIDM worden op maat gemaakt en variëren van eenmalige workshops tot langdurige projecten. Jongeren tussen de 13 en 27 jaar gaan aan de slag met een ontwerp opdracht die niet zomaar wordt verzonden, maar voortvloeit uit een onderzoeksvraag van een opdrachtgever. Hierbij helpen we met het omzetten naar een behapbare ontwerp vraag.

Design thinking

LIDM gebruikt *design thinking* als methodiek. Dit is geïnspireerd op het creatieve proces van een ontwerper: onderzoeken, ondervinden, keuzes maken en die blijven aanscherpen. De jongeren doorlopen de fases van probleemanalyse, definiëren, ideevorming, ontwikkelen en definitief ontwerp. Iedereen neemt de rol van ontwerper op zich en werkt aan zowel de persoonlijke leefomgeving als persoonlijke ontwikkeling. Tijdens het proces faciliteren we een aantal inspiratiemomenten waarbij de jongeren geënthousiasmeerd worden door rolmodellen uit het werkveld, zoals fotografen en architecten.



Archiklas, MICHEL MEES FOTOGRAFIE

Wederkerig leren

Binnen LIDM staat wederkerig leren centraal: de jongeren en professionals leren van elkaar. In het proces ontwikkelen de jongeren eigenaarschap van hun leefomgeving. Zo kunnen ze zich voorstellen hoe het is om een ontwerper te worden. De uitkomsten worden gepresenteerd aan de opdrachtgever, rolmodellen en elkaar, en landen op deze manier in het werkveld.

Landelijk platform

In de afgelopen anderhalf jaar is hard gewerkt aan de landelijke verspreiding van de door LIDM ontwikkelde methodiek. AIR nam hierin het initiatief, gesteund door het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, om de methodiek beschikbaar te maken voor andere instellingen binnen het netwerk van Coördinatie Lokale Architectuurinitiatieven (CoLA). AIR heeft als initiatiefnemer de methodiek en werkwijze van LIDM actief gedeeld met collega-instellingen uit het veld. Via online sessies maakten zij kennis met de werkwijze, de principes van design thinking en de praktische vertaalslag naar educatieprojecten. Door formats, voorbeelden en ruimte voor uitwisseling te bieden, ontstond een gedeeld begrip van de methodiek en een gezamenlijke werkwijze.

Met behulp van ontwikkelvouchers konden de instellingen vervolgens zelfstandig aan de slag met hun eigen eerste LIDM-project. Inmiddels zijn meerdere organisaties aangesloten bij het groeiende landelijke platform: CAST (Tilburg), AORTA (Utrecht), CASA (Arnhem), ArchitectuurPunt (Zoetermeer), FASadE (Amersfoort), Stad en Architectuur (Leuven), Archiklas (Den Haag) en natuurlijk Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol en AIR als initiatiefnemers.

Verschillende pilotprojecten

Elk van deze instellingen heeft in zijn eigen regio een pilotproject opgezet waarin jongeren aan de slag gingen met een concrete ontwerp vraag. Hoewel de lokale contexten verschillen, blijft de kern van LIDM overal herkenbaar: jongeren bewust maken van hun omgeving, hen actief betrekken bij ruimtelijke vraagstukken, andere perspectieven bieden aan opdrachtgevers en bruggen slaan tussen educatie, de ontwerp praktijk en samenleving.

Gedeelde missie

Het resultaat van deze samenwerking is meer dan losse projecten op verschillende plekken. Er is een netwerk ontstaan, een infrastructuur van organisaties die regionaal geworteld zijn, maar landelijk samenwerken aan een gedeelde missie. LIDM groeit daarmee uit tot een stevig platform voor ontwerpend leren in Nederland. De komende jaren biedt dit platform volop kansen om kennis te delen, nieuwe projecten te ontwikkelen en het gesprek over de rol van jongeren in ruimtelijke transitie landelijk te blijven voeren. Door de LIDM methode wordt de stem van jongeren zichtbaar in ruimtelijke vraagstukken waar steden voor staan. *It takes a child to raise a village.*

Om het netwerk van LIDM zichtbaar te maken en de opgedane kennis en resultaten actief te delen, is er de afgelopen periode ook gewerkt aan de communicatie rondom het programma. Via een speciaal ontwikkelde website en sociale media-kanalen wordt het gedachtegoed van LIDM gedeeld met een breder publiek. Zo draagt communicatie bij aan het versterken van het netwerk, kennisdeling, het vergroten van de zichtbaarheid én het enthousiasmeren van nieuwe partners.



Architectuur Instituut Rotterdam, Aad Hoogendoorn

Geleerde lessen en aanbevelingen

De ervaringen van de collega-instellingen rondom Leren in de Metropo(o)lder hebben waardevolle inzichten opgeleverd over hoe je een project binnen deze methodiek kunt laten slagen.



Geleerde lessen

1. **Via onderwijs bereik je jongeren** – Onderwijs vormt een belangrijke ingang om jongeren structureel te betrekken. De praktijk laat zien dat juist via scholen de verbinding met de leefwereld van jongeren het best tot stand komt.
2. **Samenwerking opzoeken** – De kracht van LIDM ligt in het verbinden van verschillende partijen. Door instellingen, scholen en andere partners actief bij elkaar te brengen, ontstaat meer draagvlak en gedeelde verantwoordelijkheid.
3. **Uitkomsten deelbaar maken** – De ontwikkelde kennis, opdrachten en resultaten moeten eenvoudig overdraagbaar en herbruikbaar zijn. Daarmee raken andere instellingen en scholen geïnspireerd en kunnen zij direct leren van de ervaringen. Digitale kanalen en sociale media spelen hierbij een belangrijke rol, zowel voor de zichtbaarheid als voor het bereiken van nieuwe doelgroepen.
4. **Jongeren praten graag mee over hun leefomgeving** – Jongeren moeten een stem hebben in de toekomstige inrichting van de leefomgeving. Tenslotte wordt wat nu gebouwd wordt, pas gerealiseerd als zij volwassen zijn.
5. **Tijd nemen en flexibiliteit behouden** – Het werken met LIDM vraagt om ruimte om te experimenteren, te leren en om ervaringen te laten landen. In de uitvoering is het belangrijk om de tijd te nemen en flexibel te blijven, zodat er kan worden ingespeeld op lokale contexten en de specifieke behoeften van jongeren, scholen en docenten. Zodat betrokkenen eigenaarschap kunnen voelen en behouden.

De afgelopen 1,5 jaar is duidelijk geworden dat LIDM lokaal waardevol is en tegelijkertijd potentie heeft om landelijk breder toegepast te worden. Hiervoor is het belangrijk dat de opgedane kennis en ervaringen niet beperkt blijven tot de deelnemende instellingen, maar onderdeel worden van een bredere landelijke infrastructuur. Fondsen en landelijke instellingen kunnen hier een belangrijke rol in spelen.



Podium voor Architectuur
Haarlemmermeer en Schiphol,
Maikel Hurts

“Architectuurcultuur verdient een volwaardige plek in het landschap van cultuureducatie”

Aanbevelingen voor landelijke borging

1. **Architectuurcultuur verdient een volwaardige plek in het landschap van cultuureducatie**
2. **Onderwijs en cultuur verbinden** – Onderzoek hoe cultuurgeld en onderwijsgeld samen kunnen worden gebracht. Creëer ruimte voor experiment, zodat instellingen en scholen in de praktijk kunnen ervaren welke mogelijkheden dit biedt. AIR heeft verschillende ideeën over vervolgstappen voor uitbreiding van het programma en borging van de methode.
3. **Structurele financiering** – Om duurzame impact te realiseren is langdurige ondersteuning noodzakelijk. Tijdelijke projecten bieden waardevolle impulsen, maar structurele financiering voor Leren in de Metropo(o)lder is essentieel om resultaten te verankeren.
4. **De stem van jongeren centraal stellen** – Het is belangrijk dat jongeren zelf gehoord worden en de ruimte krijgen om kennis en vaardigheden op te doen, maar ook om inzichten en ervaringen te delen. Fondsen kunnen bijdragen aan methodieken en platforms die ervoor zorgen dat de stem van jongeren zichtbaar en hoorbaar is; niet alleen binnen cultuureducatie, maar ook in veel bredere zin, zoals in ruimtelijke ontwikkelingsprocessen.

Zo werkt LIDM in de praktijk:

verslagen van 9 architectuurinstellingen

1. Architectuurcentrum AORTA, Utrecht

Lessenreeks met IMC Weekendschool
– Een nieuw ontwerp voor speeltuin
Gagelsteede

Tijdens vier zondaglessen van ongeveer drie uur heeft AORTA 30 leerlingen (12 jaar) van IMC Weekendschool in Overvecht laten kennismaken met het ontwerpvak. IMC Weekendschool geeft aanvullend onderwijs aan kinderen uit sociaal-economisch achtergestelde wijken. Door gastlessen van professionals, workshops en excursies maken ze kennis met verschillende beroepenvelden en verbreden ze hun horizon.

Ervarend leren aan de hand van een echte casus
In de lessenreeks is de focus gelegd op ervarend leren wat het vak van ontwerper inhoudt. Om dit zo echt mogelijk te maken, heeft AORTA de gemeente Utrecht benaderd voor een daadwerkelijke casus in de leefomgeving van de kinderen. Dit werd een speeltuin bij stadsboerderij Gagelsteede in Park De Gagel in Overvecht-Noord. De gemeente werkt hier aan een nieuw ontwerp voor de huidige, versteende speeltuin. De vraag van de gemeente aan de leerlingen was om een ontwerp te maken waarbij ook vergroening een belangrijk aandachtspunt was (onder meer vanwege klimaatadaptatie en verkoeling).



Architectuurcentrum AORTA, Utrecht
Paul Splinter

Kennismaken met het vak

Tijdens les 1 maakten de leerlingen kennis met het vak van de architect. Zo gingen ze de wijk in en kropen ze in de huid van een stedenbouwkundige. Hoe kijk je als ontwerper naar een wijk? Welke vragen stel je bij het ontwerpen van een stad, wijk of straat? En welke onderdelen spelen allemaal een rol bij bijvoorbeeld de inrichting van de openbare ruimte?

Projectbezoek

Op de tweede lesdag brachten de leerlingen een bezoek aan Gagelsteede om de plek te bekijken en de omgeving en context ervan te verkennen. Projectmanager Jan van de gemeente nam de leerlingen mee naar de speelplek die moet worden vernieuwd en vergroend. Hij legde uit hoe de gemeente te werk gaat bij zo'n project en hoe ze daar bewoners en andere mensen bij betrekken. Later gingen de leerlingen in groepjes aan de slag met een eerste brainstorm over hoe ze de nieuwe speelplek zouden willen inrichten.

Aan de slag met ontwerpen

Tijdens de derde les gingen de leerlingen in groepen aan de slag met hun ontwerp. Landschapsarchitect Anne-Mette (AM Landskab) trapte af met een portie inspiratie over hoe je ervoor kunt zorgen dat het een 'plek van iedereen' wordt. Ook leerden ze hoe je een plattegrond kunt maken op schaal en met een duidelijke legenda. De groepen gingen vervolgens aan de slag met de invulling van hun plattegrond, gecoacht door gastdocenten Anne-Mette en Eveline (AORTA).

Presenteren aan de opdrachtgever

Op de vierde en laatste lesdag rondten de groepen hun ontwerp af en konden ze de laatste vragen stellen aan landschapontwerper Tim en gebiedscoördinator Roel van de gemeente Utrecht. Ook werd aandacht besteed aan presentatievaardigheden en bereidden de leerlingen hun presentatie voor. In de aula presenteerden de zes groepen hun ontwerp voor de nieuwe groene speeltuin aan elkaar, de uitgenodigde ouders en de jury met Tim en Roel van 'opdrachtgever' gemeente Utrecht en Paul van AORTA.

Met veel enthousiasme presenteerden de leerlingen hun plattegronden met namen als 'Safari Speel Dreef', 'Paradijsdreef' en het 'Groene Woud'. Naast de plattegrond hadden sommige groepen ook ideeën en ontwerpen voor speeltoestellen gemaakt. Alle groepen kregen van de jury tips en tops, waarna twee groepen als winnaar werden uitgeroepen. In het najaar maakt landschapsarchitect Tim zijn eigen ontwerp voor de speeltuin in Gagelsteede af, en zal dan ook zeker gebruikmaken van de input van de leerlingen van IMC Weekendschool in Overvecht.



Architectuurcentrum AORTA, Utrecht
Paul Splinter

Dit vonden de leerlingen, docenten en professionals van het project:

- “Ik heb geleerd hoe het gaat met het tekenen en meten van een plattegrond, en om zo een nieuwe speeltuin te ontwerpen.” Mimi (leerling)
- “De laatste les vond ik het allerleukst. Om ons ontwerp af te maken en te presenteren.” Rida (leerling)
- “Het voorleggen van hun ideeën aan de jury maakte dat ze zich erg trots voelden over wat ze hadden bedacht en zich zelfverzekerd voelden in hun competenties. Dat is precies wat we op IMC Weekendschool willen bereiken.” Floor Eijpe (docent, IMC Weekendschool)
- “Leuk om door de ogen van de kinderen die de speeltuin gaan gebruiken opnieuw te kijken naar deze plek. Concreet gaven de leerlingen me ook scherpe input, dat we best flink mogen inzetten op groen en een origineel idee voor een tweezijdig bankje om de hele speeltuin in de gaten te kunnen houden.” Tim den Duijf (landschapontwerper, gemeente Utrecht)
- “De kern van ons werk is het leven in onze straten, buurten, wijken en steden fijner maken. De vragen die kinderen daarover stellen en het relativerende vermogen dat ze soms hebben, zijn daarbij erg behulpzaam.” Roel Faems (gebiedscoördinator Overvecht, gemeente Utrecht)
- “Het was best een moeilijke opdracht voor ze, maar na enige aarzeling gingen ze ervoor, allemaal. Het raakte me. Deze kinderen snappen intuïtief waar het om draait: mensen eerst, ontwerp volgt.” Anne-Mette Andersen (landschapsarchitect, AM Landskab)

Meer lezen over het project van AORTA? Op pagina 28 in deze publicatie vertelt programmamaker Paul Splinter over zijn ervaringen.

“Om de lessenreeks zo echt mogelijk te maken, heeft AORTA de gemeente Utrecht benaderd voor een daadwerkelijke casus in de leefomgeving van de kinderen.”

2. Archiklas, Den Haag

Ontwerpproject op de Johan de Witt Scholengroep – Verbeteren van de openbare ruimte met klimaatadaptatie als koppelkans

Op de Johan de Witt Scholengroep in Den Haag heeft Archiklas een ontwerpproject gedaan waarbij brugklassers hebben meegedacht over het verbeteren van de openbare ruimte in hun wijk, met klimaatadaptatie als koppelkans. Het project had als doel om jongeren kennis te laten maken met klimaatadaptatie en ruimtelijke ordening en ze direct te laten werken aan een realistische opgave.

Archiklas,
MICHEL MEES
FOTOGRAFIE



“De jongeren hebben geleerd over de stad en klimaatuitdagingen, ontwerpers en beleidsmakers hebben nieuwe perspectieven ontvangen, en de gemeente heeft waardevolle inzichten gekregen uit de belevingswereld van jongeren.”

Onderzoek naar klimaat en beleving

Tijdens het project hebben de leerlingen onderzoek gedaan in de wijk rondom hun school op het gebied van klimaat en beleving. Zo heeft één klas hitte gemeten, één klas de infiltratiecapaciteit van de straten onderzocht en één klas de luchtkwaliteit door de wijk gemeten. Daarnaast dachten ze na over wat een ‘fijne stad’ voor hen betekent en welke plekken in de wijk daarbij wel en niet passen. Om de leerlingen een inkijkje te geven in het werk van de gemeenteambtenaren en vice versa, is voorafgaand aan de lessen een excursie naar het stadhuis ondernomen. Hierbij brainstormden ambtenaren en leerlingen samen over hitte, water en luchtkwaliteit.

Positieve impact

Het project heeft op verschillende vlakken en thema's een positieve impact gehad:

- **Educatief:** de jongeren hebben kennis opgedaan over klimaatverandering, klimaatadaptatie en stedelijke planning. Hun metingen en bevindingen hebben ze verwerkt in ontwerpen en voorstellen.
- **Participatie en bewustwording:** ze hebben geleerd hoe ze invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving en hoe stedenbouwkundigen van de gemeente werken met koppelkansen in een gebiedsontwikkeling. Dit vergroot hun betrokkenheid bij de stad.
- **Kwalitatieve output:** de jongeren hebben waardevolle en creatieve ideeën aangedragen over hoe hun wijk groener, leefbaarder en klimaatadaptiever kan worden. De resultaten hiervan zijn online gepubliceerd² en gedeeld met de gemeente, betrokken ontwerpers en een breder netwerk. Ze blijven als inspiratie beschikbaar voor iedereen die aan de stad werkt.
- **Gemeentelijke betrokkenheid:** er is een groeiend enthousiasme bij de gemeente om de input van jongeren te integreren in de planvorming. Om dit proces verder te concretiseren, is extra tijd en inspanning nodig voor structurele samenwerking en het benutten van mijlpalen zoals de lancering van de Omgevingsvisie Den Haag.
- **Duurzame samenwerking:** de school heeft het project als zeer waardevol ervaren en wil graag doorgaan met de samenwerking. Voor volgend jaar is de afspraak gemaakt om met vier klassen deel te nemen.

2 – <https://padlet.com/mael49/klimaatkansen-op-de-kaart-b3t1teoempz6uchr>



Archiklas, MICHEL MEES FOTOGRAFIE

Verbeteringen en kansen

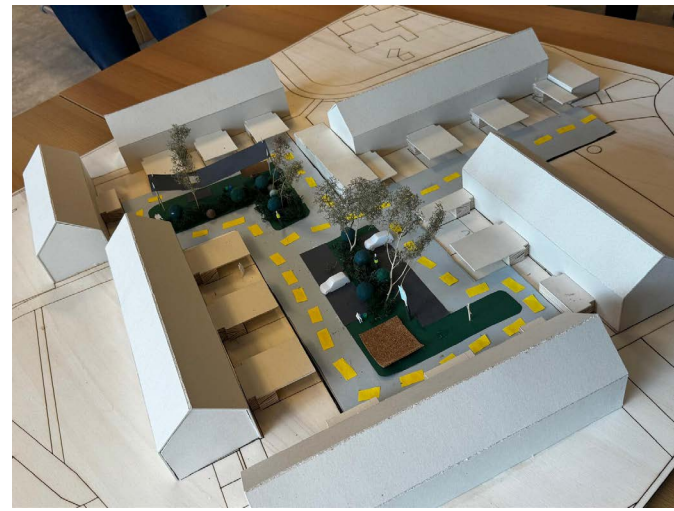
Het betrekken van de opdrachtgevers bij de uitkomsten van de leerlingen vraagt om een intensiever contact. Er zijn veel gesprekken gevoerd binnen de gemeente waaruit veel enthousiasme bleek. Maar omdat de oorspronkelijke contactpersoon wisselde van baan bleek het lastig een nieuwe persoon te koppelen aan het project. Hierin moet in toekomstige trajecten meer tijd worden geïnvesteerd. De begeleiding door ontwerpers met ervaring in het onderwijs was een waardevolle toevoeging voor de kwaliteit van het proces en de output van de leerlingen. De resultaten zijn toegankelijk voor beleidsmakers en stedenbouwkundigen, maar moeten actiever onder de aandacht worden gebracht. Een kans ziet Archiklas in de onlangs gepresenteerde Omgevingsvisie van Den Haag.

Sterke basis voor structurele samenwerking
Kortom: het project heeft op meerdere niveaus impact gehad. De jongeren hebben geleerd over de stad en klimaatuitdagingen, ontwerpers en beleidsmakers hebben nieuwe perspectieven ontvangen, en de gemeente heeft waardevolle inzichten gekregen uit de belevingswereld van jongeren. De geleerde lessen vormen een sterke basis om dit project uit te breiden tot een structurele samenwerking tussen onderwijs, ontwerp en beleid en daar wil Archiklas zich verder voor inzetten.

3. ArchitectuurPunt Zoetermeer

Scholenproject op het Oranje Nassau College: 'Meer erfgoed zien in New Town Zoetermeer – het Pleintjesplan'

Met derdeklassers van vmbo-school het Oranje Nassau College aan de Clauslaan in Zoetermeer is ArchitectuurPunt aan de slag gegaan met de herinrichting van een pleintje dicht bij school. Het doel van het project was om omgevingsbewustzijn te stimuleren bij de leerlingen, en indirect ook bij de ouders en leerkrachten. Zodat uiteindelijk alle betrokkenen 'meer erfgoed zien'.



Architectuurpunt Zoetermeer

Leren maquettes bouwen

Het project – het 'Pleintjesplan' – had een voortraject met een project dat al liep tussen de school en de gemeente Zoetermeer als opdrachtgever. Deze had de leerlingen als opdracht gegeven om hun omgeving rondom het schoolplein te ontwerpen. ArchitectuurPunt was betrokken bij het plannen, het inkopen van materiaal en het bouwen van de maquettes. Het Pleintjesplan omvatte het herontwerpen van een van de pleintjes uit het beroemde Pleintjesplan van architect Leo de Jonge (tweede woonerfwijk van Nederland). Daarnaast hadden de leerlingen ook lessen in geschiedenis, rekenen, taal, maatschappijleer. Zo hielden ze zich bezig met vragen als: hoe groeide de stad Zoetermeer? Hoe bereken je een schaal? Hoe verwoord je je ideeën? En wat is collectief wonen?

Kick-off bij de stadsmaquette

Het zoeken naar een opdrachtgever – gemeente Zoetermeer en woningcorporatie De Goede Woning – was in het begin taai. Mensen waren in eerste instantie huiverig over de locatie, omdat er gedeeltelijk sloop-nieuwbouw aanstaande is. Maar toen de opdracht uiteindelijk rond was, was dat geen probleem meer. Ook de gemeente ondervond geen hinder door het scholenproject. De kick-off van het project vond plaats bij de grote stadsmaquette van Zoetermeer. De leerlingen hebben gewerkt met een omgevingsmaquette, waarbij ze in groepjes hun pleintje hebben ontworpen en dat in de maquette hebben geplaatst voor de eindpresentatie.

“De samenwerking gaf ook energie aan de opdrachtgevers; zij vonden het erg leuk om te zien wat de scholieren hadden bedacht én om met hen in discussie te gaan.”

Iedereen enthousiast

Binnen het project is samengewerkt met Sterk Techniekonderwijs Zoetermeer, gemeente Zoetermeer, Schatbewakers (zij restaureren onder meer met een aantal vrijwilligers de grote stadsmaquette) en woningcorporatie De Goede Woning (eigenaar van de woningen aan het Pleintjesplan). De samenwerking gaf ook energie aan de opdrachtgevers; zij vonden het erg leuk om te zien wat de scholieren hadden bedacht én om met hen in discussie te gaan. De leerkrachten vonden het waardevol om de leerlingen daadwerkelijk iets fysieks te laten bouwen. Daarnaast lieten ze weten dat ze de leerlingen nog weken na de opdracht erover hoorden praten; sommige kinderen woonden ook in de directe omgeving van de opdracht. Het wekte zelfs de interesse van andere leerlingen van de school; tweedeklassers informeerden al of zij volgend jaar ook zo'n project mogen doen.

Vervolg in de maak

ArchitectuurPunt is van plan om volgend schooljaar een soortgelijk project uit te voeren. Het Oranje Nassau College heeft de instelling alvast ingepland als partner voor wel vijf vrijdagen achter elkaar. Daarnaast wil ArchitectuurPunt een parallel spoor aanbieden met het maken van 3D-omgevingen.

Meer lezen over het project van ArchitectuurPunt? Op pagina 30 in deze publicatie vertelt programmamaker Sandra Schluchter over haar ervaringen.



Architectuurpunt Zoetermeer

4. CASA – Centrum voor Architectuur en Stedenbouw Arnhem

Een werklab voor jongeren over naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid

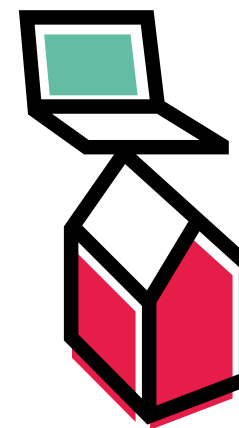
Voor 2025 stond bij CASA een werklab op de planning waarbij jongeren zich zouden onderdompelen in de actuele opgaven in en vernieuwing van de bestaande naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid. Dit lab ging door te weinig tijd, drukte en volle roosters op de scholen helaas niet door, maar de contacten, materialen én urgentie liggen klaar.

Meedenken over leefbaarheid

In 2025 zijn de naoorlogse wijken in Nederland gemiddeld een halve eeuw oud. Herinrichting en renovatie bieden een kans om een koppeling te maken met de grote opgaven van nu en deze wijken zo toekomstbestendig mogelijk te maken. Door jongeren uit te dagen om mee te denken over het verbeteren van de leefbaarheid van hun eigen wijk wil CASA nieuwe ideeën ophalen voor de corporaties en gemeente én tegelijkertijd bewustzijn bij de jongeren creëren over welke impact (ruimtelijk) ontwerp op de leefomgeving heeft.

Verloop van het project

In de zomer van 2024 werd CASA benaderd om deel te nemen aan Leren in de Metropo(o)lder. Omdat educatie binnen de organisatie al jaren een 'ondergeschoven kindje' is, besloot meteen CASA deel te nemen. Qua planning was het niet realiseerbaar om al gelijk na de zomer te beginnen met het project. In de herfst van 2024 was het projectplan klaar en kreeg de organisatie officieel groen licht om uit te voeren. Begin januari kregen twee (derdejaars) stagiaires vanuit hun opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving aan ArtEZ University of the Arts het project onder hun hoede, onder supervisie van zakelijk leider Inge Stevens van CASA. De eerste opdracht was het werven van scholen door een aantrekkelijke flyer te ontwerpen en deze te mailen naar de scholen, in combinatie met een inventarisatie van contactgegevens van onder anderen docenten CKV en aardrijkskunde.



Enthousiast, maar volle roosters

Daarna is intensief contact gezocht met de docenten om het project aan de man te brengen. Dit leek in eerste instantie zeker te lukken; docenten waren enthousiast en zagen kansen om dit op te pakken. Op een drietal scholen zijn gesprekken gevoerd om te kijken hoe het project in de roosters zou kunnen passen. Omdat meerdere scholen interesse hadden was het zelfs nog even spannend of het niet teveel werd, zeker gezien één specifieke school (het Olympuscollege in Arnhem-Zuid) in principe wilde deelnemen met 160 (!) leerlingen. Helaas moest deze school eind maart concluderen dat ze dit toch niet rond kregen. Ook het Thomas a Kempis College in Klarenbeek gaf aan dat het dit schooljaar niet ging lukken.

Samenwerking met Indifferent

Omdat de tijd begon te dringen is intern toen besloten contact te zoeken met de stichting Indifferent, die volwassenen en jongeren uitnodigt met zichzelf en elkaar in gesprek te gaan over wat diversiteit en inclusie voor hen betekent. Indifferent bereikt dit door jongeren onder meer gratis toegang te bieden tot kunstzinnige en culturele activiteiten. Dit vergde een iets andere aanpak en daarom is het project uitgebreid met een spelelement. Omdat Indifferent alleen aanbiedt en dan afwacht of jongeren erop afkomen, was het risico aanwezig dat er geen aanmeldingen zouden komen. Helaas was dit inderdaad het geval.

Op tijd weer beginnen

Al met al zijn er veel uren in het werklab gaan zitten die nu helaas niet hebben geleid tot een uitgevoerd project. De grootste valkuil lag met name bij de scholen en hun volgeplande roosters. Voor een volgende ronde liggen de contacten er nu en is het zaak het werklab op tijd weer onder de aandacht te brengen en in te plannen. Ook het wervingsmateriaal ligt klaar en kan, met kleine aanpassingen, weer worden gebruikt.

“Met het project wil CASA nieuwe ideeën ophalen voor de corporaties en gemeente én tegelijkertijd bewustzijn bij de jongeren creëren over welke impact (ruimtelijk) ontwerp op de leefomgeving heeft.”



5. FASadE – forum voor stedenbouw, architectuur en landschap in Amersfoort & NEOS Cultuuronderwijs

Ontwerpopdracht op Technasium 't Hooghe Landt – Water en land in de toekomstige wijk Bovenduist

In samenwerking met NEOS, een organisatie die zich inzet voor inspirerend en duurzaam cultuuronderwijs voor kinderen en jongeren in Amersfoort en omgeving, heeft FASadE een ontwerpopdracht geformuleerd voor scholieren van een Amersfoorts 'technasium'. De opdracht richtte zich op de nieuwe wijk Bovenduist, waar water een grote uitdaging is.

Water en stad

De tentoonstelling 'De stad en het water' bij Museum Flehite – Huis voor kunst en geschiedenis in Amersfoort vormde het startpunt.³ Dit gaf richting aan het project: water en stad. NEOS legde contact met verschillende scholen en FASadE had al enkele opdrachtgevers benaderd. Veel potentie werd gezien in Technasium 't Hooghe Landt, omdat scholieren daar gewend zijn om met echte opdrachten en opdrachtgevers te werken. Bovendien ligt de school vlak bij de toekomstige wijk Bovenduist. De gemeente Amersfoort ontwikkelt plannen voor deze nieuwe wijk, waarbij water een van de grote uitdagingen is. De gemeente was bovendien één van de opdrachtgevers die interesse had om mee te doen, omdat zij meer met inwoners wil samenwerken en benieuwd is naar de blik van jongeren.

Vernieuwend opdrachtenboekje

NEOS vroeg Anne van der Krol, docent beeldende vorming, vormgever en landschapsarchitect, om het projectboekje te maken en samen met de gemeente als opdrachtgever de ontwerpopdracht te formuleren. De uitdagingen rondom water in de polder van Bovenduist en de 'problemen' waarmee de gemeente te maken heeft waren lastig te vertalen naar een ontwerpopdracht voor het niveau van de leerlingen. Anne heeft daarom zelf meer richting gegeven aan de opdrachtformulering. De kwaliteit en vormgeving van het opdrachtenboekje waren vernieuwend voor de school, en ook het type opdrachtgever werd goed ontvangen.



FASadE & NEOS
Cultuuronderwijs,
Linda Bouritius
Photography

“De jurering door de opdrachtgever was één van de hoogtepunten van het project. De uitwisseling tussen de gemeente en de leerlingen was waardevol en iedereen nam elkaars rol serieus.”

Verdeelde begeleiding

Het Technasium biedt het vak 'Onderzoeken en Ontwerpen' aan en daarom is de begeleiding van het project grotendeels door de docenten zelf gedaan. Financieel gezien was het ook niet haalbaar om docenten in te huren, omdat het om vier klassen ging. Daardoor had NEOS weinig grip op de klassikale processen. Anne is wel meerdere momenten langs geweest om leerlingen op weg te helpen. Doordat de ontwerpopdracht enigszins abstract was zag ze dat extra begeleiding nodig was. Niet alle docenten vlogen het project namelijk op dezelfde manier aan; de ene docent liet leerlingen veel vrijer, de ander begeleidde ze intensiever. Halverwege het ontwerpproces gaf de gemeente een presentatie om extra informatie te geven over de ontwikkelingen van Bovenduist. Hiervoor kwamen de klassen samen in de aula en kreeg het project extra betekenis voor de leerlingen. Ook kwam wethouder Tyas Bijlholt even kijken tijdens een ronde met activiteiten van NEOS.⁴

Jurering van de eindontwerpen

Voor de presentaties en eindontwerpen van de leerlingen kwam de gemeente naar de school toe. De klassen hadden duidelijk niveauverschillen, waarschijnlijk deels doordat de leerlingen op verschillende manieren werden begeleid. De jurering door de opdrachtgever was één van de hoogtepunten van het project. De uitwisseling tussen de gemeente en de leerlingen was waardevol en iedereen nam elkaars rol serieus.

Uit elke klas werd een beste ontwerp gekozen. Deze leerlingen mochten hun ontwerp presenteren tijdens 'Het Plein' van de gemeente, waar Amersfoortse inwoners elke maand tijdens de raadsledenvergadering hun plannen, ideeën en ambities voor de stad presenteren. Dit vormde de perfecte afsluiting van het project. De leerlingen presenteerden ontzettend goed hun werken, en meer dan 30 raadsleden gingen daarover uitvoerig met hen in gesprek. Ze vonden de ontwerpen inspirerend voor de nieuwe wijk.

3 – <https://padlet.com/mael49/klimaatkansen-op-de-kaart-b3t1teoempz6uchr>

4 – <https://neoscultuuronderwijs.nl/wethouder-verkent-cultuuronderwijs/>



FASadE & NEOS
Cultuuronderwijs, Linda
Bouritius Photography

Geslaagde pilot

De doelstellingen van het project zijn behaald door de samenwerking tussen de opdrachtgever en de leerlingen. FASadE en NEOS hebben op meerdere momenten gezien dat de leerlingen met veel enthousiasme aan het werk waren en dat de opdrachtgever met veel enthousiasme ideeën ontving. De school had als doel om het derde jaar af te sluiten met een inspirerend project. Dat is volgens hen gelukt, mede doordat de opdracht vrijer te interpreteren was.

FASadE en NEOS werken een volgende keer liever vanuit een 'stinkende casus' van de opdrachtgever – dus een urgent probleem –, zodat de opdracht makkelijker te formuleren is en de opdrachtgever meer uit de opdracht kan halen. Qua planning waren er best wat uitdagingen, bijvoorbeeld doordat die van de school vaak veranderde. Eén belangrijke les is in elk geval geleerd: de planning en verantwoordelijkheden moeten met alle betrokken partijen goed worden afgestemd.

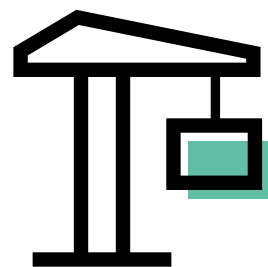
6. Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol

Een Makathon op het Kaj Munk College – ‘Eten van dichtbij’

Op 26 februari 2025 vond op de boerderij van de bekende Haarlemse boerin Lolita Kamper een unieke ‘Makathon’ plaats. Twintig leerlingen van het Kaj Munk College in Haarlemmermeer werkten samen met experts, boeren, ontwerpers en coaches aan het versterken van de lokale voedselketen. De Makathon bracht jongeren fysiek in contact met de plek waar hun voedsel vandaan komt, en daagde hen uit om vanuit ontwerpdenken concrete oplossingen te bedenken voor een korte voedselketen die duurzaam, betaalbaar en sociaal gedragen is.



Podium voor Architectuur
Haarlemmermeer en Schiphol,
Maikel Hurts



“Jongeren kunnen vanuit empathie en nieuwsgierigheid verrassend scherpe inzichten formuleren – mits ze de ruimte krijgen, en worden begeleid op inhoud én proces.”



Podium voor Architectuur
Haarlemmermeer en Schiphol,
Maikel Hurts

Directe interactie met de praktijk

De leerlingen werkten volgens de principes van design thinking aan vraagstukken over de relatie tussen producent en consument, de zichtbaarheid van lokaal voedsel, distributie en bewustwording. Ze analyseerden obstakels, onderzochten de rol van ecologie, economie en gemeenschapszin in de keten, en werkten ideeën uit tot concrete voorstellen. Deze varieerden van een ‘Lokaal Kistje’ met producten van de week tot een campagne voor voedsel van eigen bodem op scholen. De locatie – een actieve boerderij – bood ruimte voor directe interactie met de praktijk. De lunch van The Farm Kitchen werd als inspiratie gebruikt: waar komt dit eten vandaan, en hoe kunnen we als consument bewuster kiezen?

De jongeren pitchten hun voorstellen aan een panel met vertegenwoordigers uit de agrarische sector, ontwerpwereld, ondernemers en erfgoedcontext. De reflecties van de jury brachten extra verdieping: er werd nadruk gelegd op uitvoerbaarheid, de samenwerking tussen partijen en rol van jongeren als ambassadeurs van verandering.

Verrassend scherpe inzichten

Het oorspronkelijke plan was om vooral via ontwerp nieuwe campagnevormen te bedenken. In de praktijk ontstonden ook bredere voorstellen over distributie, bewustwording en samenwerking. Dit past goed binnen het actuele gesprek over hoe de korte keten niet alleen een logistieke, maar ook een culturele en educatieve opgave is.

Podium voor Architectuur leerde dat jongeren in staat zijn om vanuit empathie en nieuwsgierigheid verrassend scherpe inzichten te formuleren – mits ze de ruimte krijgen, en worden begeleid op inhoud én proces. De keuze om ontwerpers en beleidsmakers pas aan het einde te laten instappen werkte goed: het gaf de jongeren eigenaarschap en leverde tegelijkertijd betekenisvolle feedback op.

De kracht van deze Makathon zat in de samenwerking tussen de sectoren: boer, ontwerper, beleidsmaker en leerling kwamen letterlijk aan tafel. De opbrengsten – ideeën, methodiek, netwerk en beeldmateriaal – vormen nu een stevige basis voor vervolgstappen. Denk aan een publicatie, lokale pilotprojecten en het verder ontwikkelen van Leren in de Metropo(o)lder.

7. Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol

Ontwerpend onderzoek naar
woonbehoefte in Rijsenhout door
studenten Game Design en Human
Technology

In het voorjaar van 2024 werkte een jongerenteam van Podium voor Architectuur aan de ruimtelijke toekomst van Rijsenhout. Op verzoek van de Dorpsraad van Rijsenhout ontwikkelden vier MBO-studenten – Ly Mai, Sefa Taskin (Game Design), Lucie Alfarez en Matthijs Piet (Human Technology) – binnen een ontwerpend onderzoek naar de woonopgaven in het dorp. De opdracht: maak de behoefte aan passende woningen voor senioren, gezinnen en jongeren zichtbaar en bespreekbaar.



Verbeelden van woonbehoefte

De oorspronkelijke vraag was het verbeelden van de woonbehoefte in Rijsenhout, met name de urgente mismatch tussen het aanbod van eengezinswoningen en de vraag naar senioren- en starterswoningen. In de uitvoering werd dit verbreed naar een driedimensionale en dynamische presentatie waarin jongeren, toekomst, verbeelding en onderbouwing samenkomen.

3D-omgeving en maquette

Binnen het project is een virtuele 3D-omgeving van het dorpscentrum gemaakt, waarmee gebruikers met een controller door toekomstscenario's kunnen wandelen. Deze omgeving bevat onder meer een jongerenvisie op de Westeinderscheg en elementen zoals een herontworpen pontje en verblijfsplekken. Daarnaast hebben de studenten gewerkt aan een fysieke 3D-maquette op schaal 1:1250, waarin de woningvoorraad van woningcorporatie Ymere inzichtelijk wordt. De maquette is op te bouwen als een puzzel, met gekleurde huisjes die de leeftijdscategorieën en doorstroombmogelijkheden visualiseren.

Dit hebben de jongeren geleerd

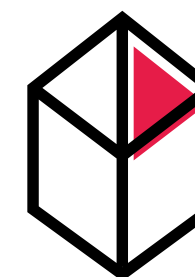
- **Visualisatie als participatie-instrument**
De combinatie van digitale simulatie en een tastbare maquette bleek een krachtig middel om het gesprek op gang te brengen en bewustwording te creëren bij zowel bewoners als bestuurders.
- **Jongerenperspectief als ontwerpkracht**
De frisse blik van het team leidde tot verrassende voorstellen, zoals nieuwe verblijfsplekken aan de kade die inspelen op een vaak onderbelichte doelgroep: jongeren.
- **Nieuwe methodiek voor dorpsgesprekken**
Het project toont aan dat ruimtelijke vraagstukken, ook op kleinere schaal, gebaat zijn bij een visuele, toegankelijke aanpak die verder gaat dan plattegronden of rapporten.

Impact en vervolg

De resultaten zijn gepresenteerd aan de Dorpsraad en worden meegenomen in de gesprekken met de gemeente over woningbouw en dorpsvernieuwing. Ook hebben twee andere dorpen in Haarlemmermeer inmiddels interesse getoond in een vergelijkbaar traject met jongeren. Dit project illustreert hoe ruimtelijk ontwerp, lokale kennis en jong talent kunnen samenwerken aan urgente opgaven, met ruimte voor verbeelding, systeemkritiek én oplossingsgericht denken.



“Dit project illustreert hoe
ruimtelijk ontwerp, lokale
kennis en jong talent kunnen
samenwerken aan urgente
opgaven, met ruimte voor
verbeelding, systeemkritiek én
oplossingsgericht denken.”



8. Stad en Architectuur Leuven

Workshops met 30 jongeren op het Sint-Pieterscollege – Radicaal verbinden in de eigen stedelijke omgeving

In mei ging Stad en Architectuur van start met een project op het Sint-Pieterscollege in Leuven. Tijdens twee workshops doken 30 jongeren onder begeleiding van professionele ontwerpers in hun eigen leefomgeving met de focus op verbinding.

Where is the LOV?

Als opgave voor de leerlingen koppelde Stad en Architectuur de focus op vergroening en burgerparticipatie aan de Leuvense ambitie van LOV 2030. Onder deze naam wil Leuven de Culturele Hoofdstad van Europa 2030 worden en zet de stad in op nieuwe verbindingen binnen de kernthema's Mens, Natuur en Innovatie. Architectuur speelt daarbij een cruciale rol.

Radicaal verbinden

Met Michaël Cloet van het LOV-dreamteam als opdrachtgever werden de leerlingen gevraagd na te denken over radicaal verbinden in de eigen stedelijke omgeving. Ze onderzochten de grijze zones in het stedelijke weefsel en hoe ze nieuwe verbindingen konden creëren. Waar is er vandaag verbinding en waar niet? Met wie of wat verbinden we ons? Hoe verbinden we ons met het landschap en de daarbij horende niet-menselijke actoren? Kortom: hoe bepalen wij de plek en bepaalt de plek ons?

Stad en Architectuur Leuven, Hanne van Reusel



Twee workshops

Vanuit deze vraagstellingen gingen 30 jongeren van het Sint-Pieterscollege aan de slag. Tijdens twee workshops werden ze uitgedaagd en begeleid door professionele ontwerpers, Matthias Mattelaer (DMOA architecten) en Laura Muyldermans. Samen met Stad en Architectuur gingen deze professionals aan de slag om de slimme analyses van de leerlingen te vertalen naar creatieve ontwerpen.

Fantastische droombeelden

Dit leidde tot fantastische droombeelden zoals een reuzegrote boom op de koer⁵ van Tweebronnen waarlangs een promenade je naar een vergroend dakterras leidt. Hal 9 werd omgetoverd tot een ware ontmoetingsplek voor jong en oud waar sport en spel als verbindende factor wordt uitgespeeld. Een andere groep voorzag een terrariumwand in hun ontwerp waardoor je oog in oog komt te staan met het leven in de bodem. Een ander team maakte een plan om de eigen koer van de school te vergroenen en deze meer toegankelijk en verwelkomend te maken, ook na de schooluren. Om ouderen een plek te geven dacht deze groep na over de integratie van zorg. Ook ruimte voor kunstateliers, ontwerpen voor samenwonen en een bibliotheek 2.0 kwamen aan bod in de voorstellen.

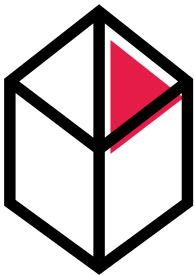
Here is the LOV

De tien ontwerpvoorstellen van de werkgroepen werden eind mei tentoongesteld in de bibliotheek Tweebronnen van Leuven. Met zo'n dertig gelaagde tekeningen, een tiental maquettes, 3D-tekeningen en digitale presentaties etaleerden de jongeren hun creatieve voorstellen. Deze stelden ze ook mondeling voor aan de jury, waarvoor Lore Baeyens als intendant van LOV 2030 de jury aanvulde samen met opdrachtgever Michaël Cloet en ontwerper Matthias Mattelaer. De jury en Stad en Architectuur keerden terug met een hoofd en hart vol inspiratie.

5 – Koer is het Vlaamse woord voor binnenplaats. Speelplaats.



Stad en Architectuur Leuven, Hanne van Reusel



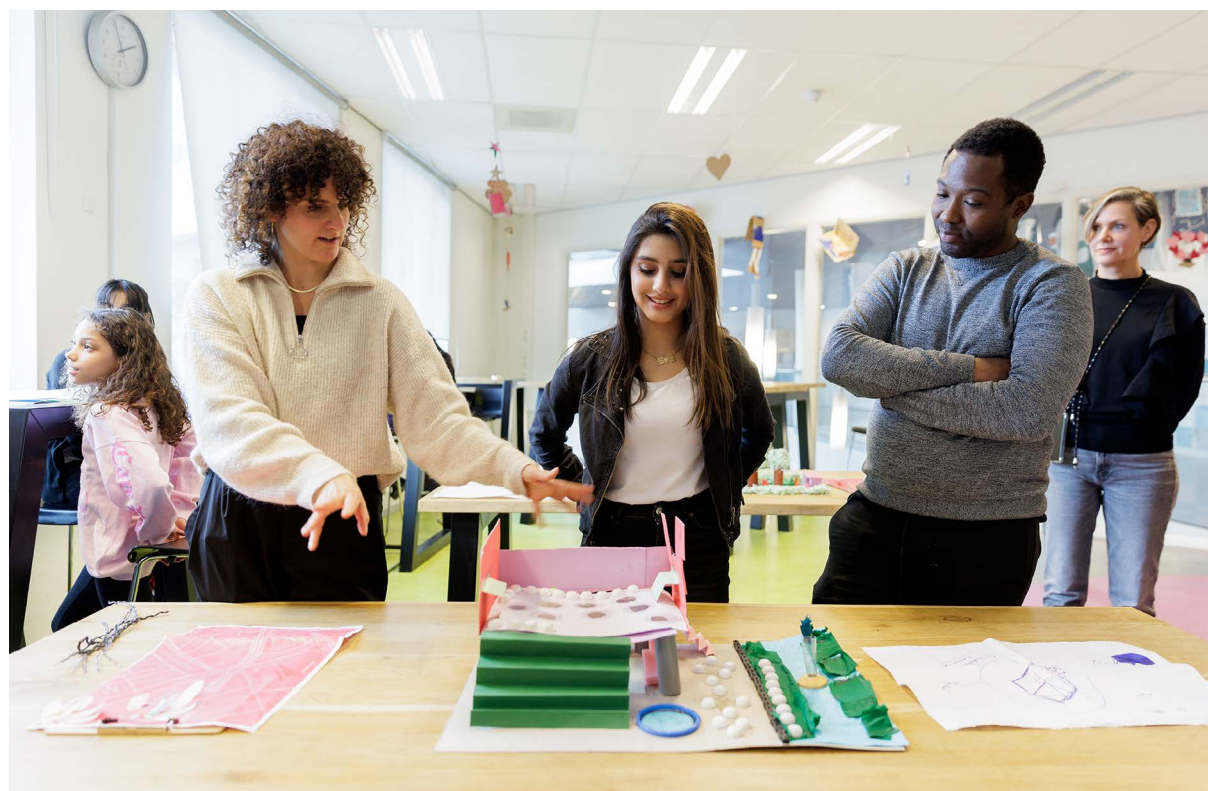
“Met zo'n dertig gelaagde tekeningen, een tiental maquettes, 3D-tekeningen en digitale presentaties etaleerden de jongeren hun creatieve voorstellen.”

9. Architectuur Instituut Rotterdam (AIR)

Ontwerpopdracht met IMC
Weekendschool – Een sociale en
inclusieve ‘chillplek’ voor meiden

Vier zondagen in
maart stonden bij IMC
Weekendschool Rotterdam-
Zuid in het teken van het vak
architectuur. Zo’n 15 jonge
meiden gingen aan de slag
met een specifieke opdracht:
ontwerp een chillplek in de
buurt waar zij zelf graag heen
zouden gaan.

Architectuur Instituut Rotterdam,
Aad Hoogendoorn



Ontwerp door de ogen van vrouwen

AIR en opdrachtgever Eva James, ontwerper en social designer, vroegen de leerlingen om mee te denken over de invulling van de publieke ruimte in hun eigen leefomgeving. Want, gaven de leerlingen zelf aan, ze voelen zich vaak niet fijn en veilig op publieke plekken in de stad. Eva heeft de toolkit ‘ontwerp door de ogen van vrouwen’ gemaakt waarbij ze tools en handvatten meegeeft om een sociale en inclusieve plek te ontwerpen vanuit de vrouwelijke blik.

In vier lessen gingen de meiden hiermee aan de slag en maakten ze uiteindelijk een eigen ontwerp waar zij zelf graag heen zouden gaan. Ze gaven hierbij antwoord op vragen zoals: hoe kan de publieke ruimte een fijnere plek worden? Met welke oplossingen kunnen we aan de slag om een plek te ontwerpen waar deze meiden zich thuis voelen?

Verschillende lessen

In de eerste les kwamen AIR en Eva langs om een introductie op het vak architectuur te geven en de opdracht uit te leggen. Vervolgens gingen de leerlingen in groepjes naar buiten om fijne en niet-fijne plekken in de wijk te beoordelen. In de tweede les kwam fotograaf Rosa Quist langs om de leerlingen mee te nemen in het beroep fotografie en gingen ze met haar naar buiten om te onderzoeken waar hun chillplek moest komen. De groepjes legden verschillende situaties vast: wat maakt een plek fijn of juist niet fijn? 's Middags zetten ze hun ideeën voor het ontwerp op papier. In de derde les kwamen de architecten Eileen Stornebrink en Willie Vogel langs om de meiden te helpen met hun ontwerp en maakte elk groepje een maquette.

Eindpresentaties

De laatste les stond in het teken van de eindpresentaties. AIR, de opdrachtgever Eva, de begeleiders van de IMC Weekendschool, raadsleden Mina Morkic (GroenLinks-PvdA) en Imane Elfilali (Volt) én de families van de leerlingen waren aanwezig om de maquettes te bekijken. In gesprek met alle aanwezigen lichtten de meiden hun zelfgemaakte ontwerpen toe.



Architectuur Instituut Rotterdam,
Aad Hoogendoorn

“Meiden voelen zich
vaak niet fijn en veilig
op publieke plekken in
de stad en juist daarom
mochten ze meedenken
over de invulling van de
publieke ruimte in hun
eigen leefomgeving.”

Ervaringsdeskundigen aan het woord

Paul Splinter,
programmamaker bij
Architectuurcentrum
AORTA:



“Wat blijft? Het enthousiasme van de leerlingen. Dat stimuleert ons om vaker activiteiten voor kinderen en jongeren te organiseren.”

“Met Leren in de Metropo(o)lder kwamen we in aanraking door een bijeenkomst van Coördinatie Lokale Architectuurinitiatieven (CoLA). De LIDM-methode zagen we meteen als een kans om scholieren een betere plek te geven in ons programma. Bij AORTA richten we ons op professionals en bewoners van de stad – daar horen kinderen en jongeren natuurlijk ook bij.



Architectuurcentrum AORTA, Utrecht
Paul Splinter

Echte opdrachtgever en casus

In vier lessen hebben we samengewerkt met IMC Weekendschool, waar kids uit de Utrechtse wijken Overvecht en Zuilen naartoe gaan die niet altijd even makkelijk in aanraking komen met het ontwerpvak. Door gastlessen van professionals kunnen ze op een laagdrempelige manier ontdekken wat ze later willen doen. Het mooie aan onze lessenreeks was dat de leerlingen werkten met een echte opdrachtgever, een echte opdracht, en dat allebei ook nog eens in hun eigen wijk. Zo koppel je architectuur en ontwerpen aan de directe leefomgeving van de leerlingen en maak je het heel tastbaar voor ze.

Groene speelplek

Die echte opdracht richtte zich op een versteend speelplein bij de Gagelsteede, een stadsboerderij in Park de Gagel in Overvecht. De gemeente Utrecht, als opdrachtgever, vroeg de leerlingen: maak een ontwerp voor een nieuwe speelplek die óók groen is. Hierbij kwamen ze in aanraking met allerlei thema's, van spelen en een fijne plek tot klimaatadaptatie, hittestress en wateropvang.

“Door open te staan voor verandering werd het project alleen maar beter.”

Haalbaar eindproduct

Het eindproduct was een plattegrond, volledig op schaal en met een legenda. Een maquette had natuurlijk ook mooi geweest, maar wel omvangrijk. Als we iets hebben geleerd van deze lessenreeks is dat je keuzes moet maken. Je hebt maar beperkt de tijd en kunt niet alles behandelen in vier lessen. De gemeente en de school stuurden op ambitie en niveau. Zeker de docenten, met hun kennis van de leerlingen en hun lesschema's, waren een grote hulp. Niet alles liep zoals we van tevoren hadden uitgedacht, maar juist door open te staan voor verandering werd het project alleen maar beter.

Verrassende presentaties

Wat me het meest is bijgebleven zijn de eindpresentaties. De leerlingen werkten in groepjes aan hun plattegrond die ze presenteerden aan twee professionals van de gemeente, onder wie een landschapsarchitect. Sommige leerlingen maakten daar een hele beeldende presentatie van. Zo had een groepje een bankje voor op het plein bedacht waarop je aan twee kanten kunt zitten. Met stoelen beeldden ze uit wat hun bedoeling was – heel leuk en inventief.

De kracht van dit project zit voor ons in de casus, in het werken in je eigen wijk. Dat zorgt voor betrokkenheid onder de leerlingen. Wat voor AORTA blijft na LIDM is het enthousiasme van de leerlingen. Dat stimuleert ons om vaker gastlessen te geven, scholen te blijven betrekken en in ons programma meer activiteiten voor kinderen en jongeren te organiseren.”

Sandra Schluchter,
programmamaker
bij ArchitectuurPunt
Zoetermeer:

“We vonden het belangrijk dat de jongeren door het project zouden ontdekken dat alles ontworpen is en dat ze dus ook zélf invloed kunnen uitoefenen op hun leefomgeving.”

“Leren in de Metropo(o)lder leek ons een mooie kans om andere doelgroepen aan te spreken. Met ons lezingenprogramma hebben we als ArchitectuurPunt goed contact met volwassenen en hoger opgeleiden, maar minder met scholieren. Daarnaast hoopten we indirect nog meer groepen aan te spreken, zoals de ouders van de leerlingen, andere familieleden en hun leraren.

Het Pleintjesplan

Aan het begin van het traject hadden we contact met drie vmbo-scholen en wilden we dus drie samenwerkingen aangaan, maar dat bleek te complex vanwege de verschillende curricula van de scholen. Na de zomer zijn we teruggegaan naar één school. Het Oranje Nassau College aan de Clauslaan vroeg ons – parallel aan de voorbereidingen van ons project over het Pleintjesplan – om ook te helpen met het bouwen van maquettes voor een ander project met dezelfde leerlingen. Dat was wel prettig, en zodoende konden we de leerlingen beter leren kennen. Het Pleintjesplan in de wijk Meerzicht is een bekende laagbouwwijk van architect Leo de Jonge waarin rijtjeswoningen rondom woonpleinen zijn gegroepeerd en ligt niet ver van de school. De scholieren hebben we specifiek gevraagd om na te denken over de herinrichting van een zo’n pleintje.

Serieuze opdrachtgevers

Binnen de LIDM-methodiek hebben de leerlingen natuurlijk een echte opdrachtgever. Bij ons project waren dat de gemeente Zoetermeer, de eigenaar van de openbare ruimte, en woningcorporatie De Goede Woning, de eigenaar van de woningen aan het pleintje. Het was mooi om te zien hoe serieus die opdrachtgevers de leerlingen namen. De leerlingen reageerden ook heel anders op de opdrachtgevers, als niet-leraren. Daarnaast waren de gemeente en De Goede Woning belangrijke contacten binnen het project. Ook voor de school op de lange termijn, trouwens. ‘We hebben altijd stagiairs nodig!’, gaf de woningcorporatie de leerlingen nog mee.

“Wat me positief verraste, was dat de leerlingen met complexe, gestapelde ideeën kwamen.”



Architectuurpunt
Zoetermeer

Verrassende inzichten

We vonden het belangrijk dat de jongeren door het project zouden ontdekken dat alles ontworpen is, dat over alles is nagedacht – van afvalcontainers tot bomen en fietspaden. En dat ze dus ook zélf invloed kunnen uitoefenen op hun leefomgeving. Wat me echt positief verraste, was dat de leerlingen met complexe, gestapelde ideeën kwamen. Ze dachten bijvoorbeeld na over mobiliteit én milieu. Een ander groepje kwam met het idee van een koffiehuisje, maar wie krijgt dan de sleutel? Hoe gaat dat in de gemeenschap? Ook het sociale aspect werd dus niet vergeten. Weer een ander (meiden)groepje dacht uitvoerig na over verlichting en veiligheid op het plein. Dat onderwerp had ik zelf niet eens voor ogen toen we de opgave stelden.

Speciale tentoonstelling

Eigenlijk wilden de scholieren absoluut niet op de foto of video, maar uiteindelijk hebben ze zelfs vlogs gemaakt. Die hebben we op de Dag van de Architectuur laten zien binnen een kleine tentoonstelling in een leegstaand kantoorgebouw, waar ook de grote stadsmaquette van Zoetermeer wordt gerestaureerd. Ook werden daar de gemaakte maquettes tentoongesteld, en kon je met een VR-bril een pleintje bekijken. Deze VR-ervaring willen we toevoegen aan het volgende project met de scholieren. Het was zo leuk om te zien wat de leerlingen allemaal hadden bedacht. Ze bloeiden helemaal op, zo trots waren ze.”

